

Gofynnwyd i wasanaethau roi ffigurau am y sefyllfa o 31 Ionawr 2021 ymlaen.

Yn yr arolwg, rydym yn cydnabod nad yw'r blychau a'r opsiynau a ddarparwyd bob tro yn ddigonol i ddisgrifio'r gwasanaethau a'r plant. Roedd gan wasanaethau'r cyfle i nodi sylwadau neu i egluro lle bu angen trwy gydol yr arolwg. Nodir gan yr adroddiad hwn faterion penodol a ddaeth i'r amlwg mewn sawl rhan.

Fel y gwelwn yn ddiweddarach, mae'n amlwg bod llawer o wasanaethau dal i gael anawsterau wrth dynnu data am blant byddar yn eu hardal ac mae anghysondebau o hyd yn y modd y mae gwahanol gwestiynau yn cael eu hateb trwy gydol yr arolwg. Weithiau mae'r gyfradd ymateb i gwestiynau unigol yn amrywio ac weithiau mae yna anghysondebau. Rydym yn gwneud pob ymdrech i ymchwilio unrhyw anghysondeb sydd yn arbennig o ryfedd. Ond nid yw gwasanaethau bob tro **yn ymateb i ymholiadau o'r fath**.

Mae'n rhaid bod yn ofalus hefyd oherwydd gwahaniaethau mewn cyfraddau ymateb i gwestiynau unigol a chamgymeriadau posibl yn narpariaeth y data rhwng yr arolygon.

Y llynedd, yng ngoleuni cyfyngiadau a chyfnodau clo **coronafeirws**, **derbyniwyd cyfradd ymateb llawer is i'r arolwg nag ym mlynnyddoedd blaenorol**. Mar hyn yn golygu bod cymariaethau blwyddyn ar flwyddyn rhwng 2020 a 2021 yn llai defnyddiol neu ystyrion nag ym mlynnyddoedd blaenorol. Yn yr arolwg hwn, rydym wedi dileu data am ymatebion 2020 lle mae hyn yn wir.

Noder:

Mae canrannau yn yr arolwg hwn wedi'u talgrynnu i fyny neu i lawr i'r rhif cyfan agosaf.

Yn yr adroddiad hwn, lle mae nifer y plant byddar mewn unrhyw gategori yn llai na 5, ymddengys' <5'.

At ddibenion cyfrif o unrhyw gyfansymiau lle y defnyddir ffigur <5, newidiwyd unrhyw ffigur <5 i 0.

Nifer y plant byddar

Mae yna o leiaf 2,324 o blant byddar yng Nghymru – gostyngiad o 7% ers 2019.

Mae cyfran y plant byddar yn y categorïau blynyddoedd cynnar/cyn ysgol ac oedran ysgol gynradd wedi gostwng o bedwar a thri phwynt canran yn y drefn honno ers 2019.

Mae 75% o blant byddar oedran ysgol yn mynychu ysgolion prif ffrwd. Mae 8% yn mynychu ysgolion prif ffrwd gyda darpariaeth adnoddau, gyda 15% yn mynychu ysgolion arbennig nad ydynt ar gyfer plant byddar yn benodol. Mae 1% yn cael eu haddysgu gartref.

Cofnodwyd bod gan 20% o blant byddar angen addysgol ychwanegol pellach (heblaw byddardod).

Mae 7% o blant byddar yn defnyddio iaith lafar arall heblaw Saesneg neu Gymraeg yn y cartref.

Athrawon Plant Byddar a staff arbenigol eraill

Mae yna o leiaf 62 swydd Athro Plant Byddar, ac o'r rhain mae 4% ohonynt yn wag. O'r 60 aelod staff sy'n gweithio fel Athrawon Plant Byddar, roedd 91% ohonynt yn meddu ar y cymhwyster gorfodol a 7% ohonynt o dan hyfforddiant.

Bu gostyngiad o 5% ers 2019 ac o 24% ers i arolwg CRIDE ddechrau yn 2011 yn nifer yr Athrawon Plant Byddar cymwysedig sy'n gweithio mewn swydd beripatetig, mewn darpariaeth adnoddau a/neu mewn coleg neu ysgol arbennig nad ydynt ar gyfer plant byddar yn benodol.

Mae gan Athrawon Plant Byddar Peripatetig lwyth achos damcaniaethol o 60 o blant byddar.

Mae 34% o Athrawon Plant Byddar peripatetig dros 50 mlwydd oed ac felly yn debygol o ymddeol o fewn y 10 i 15 blwyddyn nesaf

Mae yna o leiaf 43 staff arbenigol arall sy'n cael eu cyflogi'n uniongyrchol gan y gwasanaeth addysg arbenigol yn gweithio gyda phlant byddar yng Nghymru

Darpariaeth adnoddau

Cofnodwyd bod 20 darpariaeth adnoddau ledled Cymru. Mae hyn yn ostyngiad o 24 yn 2019. Gan edrych ar ledaeniad darpariaethau adnoddau ledled Cymru, ar gyfartaledd, mae yna un ddarpariaeth adnoddau i bob 116 plentyn byddar.

Canlyniadau

Adroddodd 27% o wasanaethau eu bod nhw'n casglu data ar ganlyniadau Cyfnod Allweddol 4 i bob plentyn byddar, gyda 60% yn ei wneud ar gyfer plant byddar ar eu llwyth achos.

Atgyfeiriadau

Daeth 20% o atgyfeiriadau i wasanaethau o raglen sgrinio clyw babanod yn 2020. O'r rhain, cysylltwyd ag 88% ohonynt gan Athro Plant Byddar o fewn 2 ddiwrnod gwaith.

Daeth 80% o atgyfeiriadau o'r tu allan i'r rhaglen sgrinio clyw babanod. O'r rhain, cysylltwyd â 64% ohonynt gan Athro Plant Byddar o fewn 5 niwrnod gwaith.

Ni waeth sut derbyniwyd yr atgyfeiriad, cynigwyd ymweliad (naill ai wyneb yn wyneb neu'n rhithiol) i 50% o deuluoedd o fewn 10 diwrnod gwaith.

Gofynnwyd i wasanaethau roi manylion am blant byddar sy'n byw yn yr ardal ddaearyddol lle mae eu gwasanaeth yn gweithredu³.

Wrth roi ffigyrau am nifer y plant byddar a oedd yn byw yn yr ardal, gofynnwyd i wasanaethau yn gyntaf i roi ffigwr cyffredinol ac wedyn darparu dadansoddiad yn ôl lefel byddardod, oedran a lleoliad addysgol. Nid oedd rhai gwasanaethau bob amser yn darparu'r data hwn yn gyson; rhoddodd rhai gwasanaethau ffigyrau wedi'u dadansoddi lle'r oedd y swm yn cynhyrchu cyfanswm gwahanol i'r un a rhoddwyd yn rhywle arall yn yr arolwg.

Felly nid yw'n syml i ddod o hyd i ateb dir i'r cwestiwn am faint o blant byddar sydd, ac mae'n rhaid defnyddio'r canlyniadau â gofal. Am yr adroddiad hwn, rydyn ni wedi penderfynu defnyddio'r ffigwr uchaf a rhoddwyd, o naill ai'r cyfanswm terfynol neu gyfanswm y ffigyrau wedi'u dadansoddi. Gwnawn hyn

Tabl 2: Nifer y plant byddar a gofnodwyd, dros sawl blwyddyn yn olynol

Tabl 3: Nifer y plant sy'n byw yn yr ardal yn ôl oedran

Blynyddoedd cynnar/cyn ysgol	160	7%
Oedran ysgol gynradd	977	42%
Oedran ysgol uwchradd	959	41%
Ôl-16 hyd at 19 oed	220	9%
Cyfanswm	2,316 ⁷	

Mae

--	--	--

Tabl 7: Dadansoddiad o'r mathau o ddarpariaeth addysgol

Roedd 13 gwasanaeth yn gallu dweud wrthym am nifer y plant byddar oedd ag anghenion dysgu ychwanegol heblaw byddardod, ni waeth a yw'r angen dysgu ychwanegol yn cael ei adnabod yn 'brif' angen neu'n angen 'eilaid'. Adroddwyd bod nifer y plant byddar ag AAA ychwanegol yn 457. Mae hyn yn 20% o'r cyfanswm o blant byddar, wedi'i addasu. Mae hwn yn ostyngiad o 28% yn 2019. Dylid nodi bod yn 2019, gofynnwyd am blant byddar ag anghenion addysgol arbennig ychwanegol, er mwyn adlewyrchu'r derminoleg a ddefnyddiwyd ar y pryd.

Adroddodd 14 gwasanaeth fod gan 160 o blant (7% o gyfanswm plant byddar wedi'i addasu) o leiaf un mewnblianiad yn y cochlear. Mae hyn lawr o 192 o blant (8%) pan ofynnwyd y cwestiwn hwn yn 2019.

Mae plant sydd â cholled clyw difrifol i lwyr yn gymwys am fewnblianiadau yn y cochlear. Gwelwyd yn gynharach mewn tabl pump bod yna 511 o blant gyda cholled clyw difrifol neu lwyr. Er gall hyn fod yn fras amcan yn unig, gellir amcangyfrif bod gan 31% o blant sydd â cholled clyw difrifol neu lwyr o leiaf un mewnblianiad yn y cochlear. Pe bae rhywun yn cymryd bod bron bob plentyn gyda mewnblianiadau yn y cochlear yw'r rheini gyda cholled dywllwyr, byddai'r canran hwn yn codi i 67%.

Adroddodd gwasanaethau hefyd fod 71 o blant (3% o'r cyfanswm wedi'i addasu o blant byddar) â chymorth drwy asgwrn. Mae'r gyfran heb newid ers 2019.

A

Gofynnwyd i wasanaethau am blant byddar sy'n byw yn yr ardal sy'n defnyddio'r Saesneg neu'r Gymraeg fel iaith lafar ychwanegol gartref. Atebodd 11 o wasanaethau'r cwestiwn hwn, gan adrodd bod 163 o blant (7% o'r cyfanswm wedi'i addasu o blant byddar a gofnodwyd). Mae hyn yn gynydd ers 2019 y tro diwethaf gofynnwyd y cwestiwn hwn, pan fu 6% yn defnyddio'r Saesneg neu'r Gymraeg fel iaith lafar ychwanegol.

Gofynnwyd i wasanaethau wedyn i ddarparu dadansoddiad o gyfanswm y plant sy'n byw yn yr ardal, yn ôl pa ieithoedd a ddefnyddir yn bennaf yn yr ysgol/lleoliad addysgol arall. Darparodd 14 gwasanaeth rywfaint o wybodaeth i'r cwestiwn hwn.

Dylid defnyddio gofal wrth edrych ar ganlyniadau'r cwestiwn hwn. Mae hyn oherwydd adnabuwyd 1,863 o blant gan y 14 gwasanaeth a atebodd y cwestiwn hwn. Mae hyn yn llai na'r ffigur o 2,324 a adnabuwyd yn gynharach yn yr adroddiad hwn (gweler tabl un).

Tabl 9: Nifer y plant sydd â byddardod difrifol/llwyr, yn ôl pa ieithoedd a ddefnyddir yn bennaf yn yr ysgol/lleoliad addysgol arall

A		
Saesneg llafar	1,378	75%
Cymraeg llafar	175	9%
Iaith Arwyddion Prydain	34	2%
Saesneg llafar ynghyd â chymorth arwyddion	116	6%
Cymraeg llafar ynghyd â chymorth arwyddion	<5	0%
Cyfuniad arall	145 ¹²	8%
Cyfanswm sy'n hysbys	1,848	
Nid yw'n hysbys	15	
Cyfanswm gan gynnwys nid yw'n hysbys	1,863 ¹³	

Yn arolygon cyn 2017, gofynnodd y cwestiwn hwn am yr ieithoedd a ddefnyddir gan mewn addysg. Yn arolygon 2017 a 2019, newidiwyd y cwestiwn hwn i ganolbwyntio ar yr ieithoedd a ddefnyddir gan yn unig. Yn arolwg 2021 newidiwyd yn ôl i ofyn am bob plentyn byddar.

Gan fynd yn ôl at y data o 2015 y tro diwethaf gofynnwyd am yr ieithoedd a ddefnyddir mewn addysg gan bob plentyn byddar:

mae'r gyfran sy'n defnyddio Saesneg llafar wedi gostwng o 78% i 75% tra bod y rheini sy'n defnyddio Cymraeg llafar wedi gostwng o 13% i 9%

mae'r gyfran sy'n defnyddio Iaith Arwyddion Prydain - 2% - heb newid

mae'r gyfran sy'n defnyddio Saesneg llafar gyda chymorth arwyddion wedi codi o un pwynt canran i 6% tra bod y rheini sydd yn defnyddio Cymraeg llafar gyda chymorth arwyddion wedi gostwng o un pwynt canran i 0%

mae naid fawr wedi bod yn y rheini sy'n cyfeirio at gyfuniadau eraill o ieithoedd, o 1% i 8%.

O ystyried yr hyn y mae'r data o'r cwestiwn hwn yn ei ddangos, mae'n rhaid pwysleisio efallai na fyddai defnydd iaith arwyddion/llafar mewn addysg yr un peth bob tro â defnydd iaith arwyddion/llafar o fewn y cartref neu ddymuniadau'r plentyn ei hunan.

Gofynnwyd i wasanaethau am nifer y plant byddar a wyddys eu bod 'newydd gyrraedd', wedi cyrraedd eu gwasanaeth o'r tu allan i'r DU o fewn y flwyddyn ddiwethaf. Adroddodd dau wasanaeth fod pum plentyn byddar newydd gyrraedd, mae hyn yn llai na 1% (0.2%) o'r cyfanswm wedi'i addasu o blant byddar. Nododd 12 gwasanaeth fod dim plant byddar a wyddys eu bod newydd gyrraedd, a ni atebodd un gwasanaeth y cwestiwn hwn.

Defnyddir llwyth achos i olygu plant sy'n derbyn rhyw fath o gymorth . Mae enghreifftiau o gefnogaeth yn cynnwys addysgu uniongyrchol, ymweliadau i'r teulu neu'r ysgol, cyswllt â'r

¹² Roedd 136 o'r rhain wedi'u rhestru'n fwy penodol fel rhai dwyieithog – Saesneg llafar a Chymraeg llafar gan un gwasanaeth.

¹³ Cyfanswm y ffigurau a rhoddwyd yw 1,863. Ond y cyfansymiau a roddwyd gan wasanaethau oedd 1,685. Rydym wedi defnyddio'r ffigur cyntaf yn y tabl hwn.

Mae arolwg CRIDE 2021 yn adrodd fod yna 2,324 o blant byddar yng Nghymru. Ond, mae ffigurau Cyfrif Ysgolion Llywodraeth Cymru yn dynodi bod yn 2,870 o ddisgyblion¹⁵ gyda nam ar y clyw (o'r rheini mae gan 220 ohonynt nam aml-synwyr). Dylid nodi nad yw data Llywodraeth Cymru bellach yn dangos a yw'r nam ar y clyw yn brif angen neu'n angen eilaidd. Awgryma'r ffigurau hyn fod gwasanaethau yn tangofnodi nifer y plant byddar sydd yn eu hardal yn eu hymatebion i CRIDE.

¹⁵ Mae'n bwysig nodi bod Llywodraeth Cymru nawr yn talgrynnu rhifau i'r pump agosaf. Mae hefyd yn werth nodi bod Llywodraeth Cymru wedi (fs (

Holwyd faint o Athrawon Plant Byddar sy'n gweithio mewn gwahanol leoliadau, gan gynnwys y rheini mewn swydd beripatetig, yn gweithio mewn darpariaethau adnoddau¹⁶ a/neu'n gweithio mewn coleg neu ysgol arbennig nad ydynt ar gyfer plant neu bobl ifanc byddar yn benodol.

Gofynnwyd i wasanaethau ddarparu ffigurau 'Cyfwerth ag Amser Llawn' (CALI) am staffio. Er enghraifft, byddai ffigwr o 0.5 am Athro Plant Byddar yn arwyddo ei fod nhw'n treulio hanner yr 'wythnos waith' safonol fel Athro Plant Byddar. Cawsom fod:

yn gyffredinol, mae yna o leiaf 60 athro CALI sy'n gweithio fel Athrawon Plant Byddar yng Nghymru. Ilenwir 91% o'r swyddi hyn gan Athro Plant Byddar hollol gymwysedig gyda'r swyddi sy'n weddill wedi'u llenwi gan athrawon sydd o dan hyfforddiant ar gyfer y cymhwyster gorfodol (7%) ac athrawon heb y cymhwyster gorfodol ac nad ydynt o dan hyfforddiant (2%).
ar adeg cwblhau'r arolwg, adroddwyd bod yna o leiaf 2 swydd wag CALI

Tabl 11: Nifer yr Athrawon Plant Byddar mewn cyflogaeth yn gyffredinol

Athrawon Plant Byddar gyda'r cymhwyster gorfodol	32.7 (93%)	20.7 (87%)	0 (0%)	1 (100%)	54.4 (91%)
Athrawon o dan hyfforddiant ar gyfer y cymhwyster gorfodol o fewn 3 blynedd	2.41	0	0	1	486.19

Gofynnwyd i wasanaethau a oedd ganddynt Athrawon Plant Byddar yn gweithio yn bennaf mewn coleg neu ysgol arbennig nid ar gyfer plant neu bobl ifanc byddar yn benodol. Ni chofnodwyd unrhyw Athrawon Plant Byddar yn gweithio yn bennaf mewn coleg neu ysgol arbennig nid ar gyfer plant neu bobl ifanc byddar yn benodol. Yn 2019, cofnododd gwasanaethau o leiaf un Athro Plant Byddar yn gweithio yn y modd hwn.

Gofynnwyd i wasanaethau a oedd ganddynt Athrawon Plant Byddar yn gweithio'n hyblyg ar draws gwasanaethau peripatetig, darpariaethau adnoddau ac ysgolion/colegau arbennig nid ar gyfer plant neu bobl ifanc byddar yn benodol. Adroddodd un gwasanaeth bod ganddynt, gydag un Athro Plant Byddar CALI gyda'r cymhwysedd gorfodol yn gweithio yn y modd hwn. Mae hyn yn ostyngiad o 1.5 CALI yn 2019.

Newidiwyd y ffordd o ofyn am staff arbenigol (heblaw am Athrawon Plant Byddar) yn arolwg 2021, gan ofyn am wybodaeth am y rheini sy'n cael eu **gan y gwasanaeth (yn hytrach na'r rheini sy'n cael eu hadnabod gan y gwasanaeth)**. Gwnaed y newid hwn er mwyn sicrhau gwell cysondeb yn ein hadroddiadau. Mae'n golygu nad yw'n bosib gwneud cymariaethau uniongyrchol gydag ymatebion o flynyddoedd blaenorol.

Cawsom fod 43.2 staff cymorth arbenigol CALI, heblaw am Athrawon Plant Byddar, yn cael eu cyflogi gan wasanaethau, yn cefnogi plant byddar. Cofnodwyd 1.4 swydd wag CALI. Golyga hyn fod 44.6 swydd staff cymorth arbenigol, gyda 3% o'r rheini yn wag.

Tabl 17: Nifer y staff cymorth arbenigol, yn ôl swydd

Cynorthwywyr addysgu / Cynorthwywyr cymorth dysgu ayb	37.1 (96%)	10	1.4 (4%)	2	38.5

Wrth ofyn am nifer y plant byddar, gofynnir i wasanaethau am nifer y plant byddar o 0 i 19 oed. Ond, cyflwynwyd cwestiwn newydd yn arolwg 2021 i ofyn i wasanaethau a ydynt yn darparu cymorth i bobl ifanc byddar dros 19 oed. Gwelsom y canlynol:

Dyweddodd dau wasanaeth (13%) eu bod nhw, ac â chyfanswm o bum person ifanc dros 19 oed. Derbyniodd y pum person ifanc hyn gymorth dros leoliadau coleg arbennig, addysg uwch ac addysg bellach.
Dyweddodd 13 gwasanaeth (87%)

Nododd pob un o'r 15 gwasanaeth (100%)

pum gwasanaeth (38% o wasanaethau) eu bod nhw yn ac wyth gwasanaeth (62% o wasanaethau) yn dweud eu bod nhw ddim.

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r safonau ansawdd neu adnoddau a dywedodd gwasanaethau wrthym eu bod nhw'n eu defnyddio er mwyn archwilio neu wella ymarfer.

Tabl 21: Safonau ansawdd ac adnoddau a ddefnyddir gan wasanaethau

NatSIP: Safonau Ansawdd i Wasanaethau Cymorth Synhwyrdd yn Lloegr Safonau Ansawdd NDCS: Cymorth blynyddoedd cynnar i	10	67%
--	----	-----

Mae CRIDE yn gonsortiw m sy'n dod ag ystod o sefydliadau ac unigolion sydd â diddordeb cyffredin mewn gwella

Tabl 24: Data yn ôl awdurdod lleol